

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกแรงงานนอกระบบในภาคการผลิต และภาคบริการทั้งที่เป็นคนไทย และคนต่างชาติ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และประเด็นการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่มุ่งเน้นการหาข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ตรงของกลุ่มตัวอย่าง การหาความหมาย หรือคำอธิบายแบบแผน พฤติกรรม และปัญหาที่เกิดขึ้นกับแรงงานนอกระบบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ กลุ่มแรงงานนอกระบบในภาคการผลิต และภาคบริการ และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบอีก 4 กลุ่ม รวมทั้งหมด 30 คน ดังนี้

- (1) ภาคการผลิต เลือกกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรับเหมาช่วง ตัดเย็บเสื้อผ้าพร้อมเกล้า เขตลาดกระบัง กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าเขตบางขุนเทียน และกลุ่มการผลิตเครื่องทองลงหินเขตจตุจักร รวมทั้งสิ้น 15 คน
- (2) ภาคการบริการ เลือกคนขับรถแท็กซี่ที่ต้องเช่ารถ ไม่มีรถเป็นของตนเอง 3 คน มอเตอร์ไซด์รับจ้าง 3 คน หาบเร่แผงลอย 3 คน และลูกจ้างทำงานบ้าน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน
- (3) ผู้นำสหพันธ์แรงงานนอกระบบ 4 คน
- (4) นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านแรงงานนอกระบบ 1 คน
- (5) ทนายความที่เชี่ยวชาญกฎหมายแรงงาน 1 คน

3.2 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลใช้วิธีการที่สอดคล้องกับวิธีการทำงานของแต่ละกลุ่ม โดย
 และ ปี ง เ ปี น
 2 วิธี ดังนี้

- 1) แร่งงานนอกระบบภาคการผลิต คือกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน 3 กลุ่ม ใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการเก็บข้อมูล เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีการทำงานร่วมกันในกระบวนการผลิตงานส่งไปยังผู้ว่าจ้างหรือผู้รับเหมางานจากนายจ้างรายใหญ่
- 2) แร่งงานนอกระบบในภาคบริการ ประกอบด้วย คนขับรถแท็กซี่ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง หาบเร่แผงลอย ลูกจ้างทำงานบ้านแร่งงานนอกระบบที่อยู่ในภาคบริการทั้งคนไทย และแร่งงานข้ามชาติ และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแร่งงานนอกระบบอีก 3 กลุ่ม คือ ผู้นำสมาพันธ์แร่งงานนอกระบบ นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านแร่งงานนอกระบบ ทนายความที่เชี่ยวชาญกฎหมายแร่งงาน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ในการเก็บข้อมูล

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดทำแนวคำถามสำหรับการจัดสนทนากลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน 1 ชุด และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 3 ชุด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยการส่งเครื่องมือทั้ง 4 ชุดให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเป็นผู้ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective Congruence, IOC) ผลการประเมินได้ค่า IOC สูงกว่า 0.5 ซึ่งหมายถึงข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในระดับที่ยอมรับได้ (รายละเอียดของการประเมินอยู่ในภาคผนวก 1) แนวคำถามของเครื่องมือแต่ละชุดมีดังนี้

ชุดที่ 1 แนวคำถามสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม มีทั้งหมด 15 ข้อ คือ

- 1) การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านอย่างไร ในด้าน รายได้ การดำรงชีวิต ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความมั่นคงทางสังคม และคุณภาพชีวิต

- 2) ระบบสวัสดิการสังคมของรัฐที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้แก่การเปิดโอกาสให้แรงงานนอกระบบเข้าสู่การประกันสังคมตามมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สามารถช่วยกลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้านมีหลักประกันหรือมีความมั่นคงได้จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 3) พ.ร.บ. คุ่มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553 สามารถทำให้ผู้รับงานไปทำที่บ้านได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม และมีความมั่นคงในการทำงานหรือไม่ อย่างไร
- 4) มาตรการของรัฐบาล 8 ข้อที่ออกมาเพื่อเยียวยาแรงงานนอกระบบสามารถช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจ รายได้ การดำรงชีวิต ความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว ความมั่นคงทางสังคม และคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบได้หรือไม่ อย่างไร
- 5) ช่องทางที่รัฐบาลจัดให้มีการลงทะเบียนผ่าน www.เราไม่ทิ้งกัน.com มีความสะดวกหรือมีปัญหาอุปสรรคอะไรหรือไม่ อย่างไร
- 6) การกลั่นกรองแรงงานนอกระบบเพื่อให้ได้รับสิทธิในการเยียวยาจากรัฐได้แรงงานนอกระบบที่มีความเดือดร้อนจริงหรือไม่
- 7) การเยียวยาจากรัฐบาลด้วยเงินเดือนละ 5,000 บาทเป็นเวลา 3 เดือน ช่วยให้แรงงานนอกระบบใช้เป็นต้นทุนในการสร้างความมั่นคงทางสังคมในระยะยาวได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- 8) แรงงานนอกระบบที่ลงทะเบียนแต่ไม่ได้รับเงินเยียวยาจากรัฐบาลจะดำเนินชีวิตให้อยู่รอดต่อไปอย่างไร
- 9) รัฐบาลต้องปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553 และ 2561 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2562 หรือกฎหมายฉบับอื่น ๆ อย่างไร จึงจะทำให้เกิดผลต่อการคุ้มครองทางสังคมของแรงงานนอกระบบที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง
- 10) ทำอย่างไรจึงจะทำให้แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบของกรมคุ้มครองแรงงานนอกระบบ บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ทำแรงงานนอกระบบได้รับการคุ้มครองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน
- 11) การสร้างหลักประกันทางสุขภาพ และระบบบริการสาธารณสุขที่เหมาะสมสำหรับแรงงานนอกระบบควรเป็นอย่างไร

- 12) รัฐบาลควรจัดทำนโยบายแผนงานและงบประมาณ เพื่อการส่งเสริม พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้กับแรงงานนอกระบบในแต่ละกลุ่มอาชีพอย่างไร
- 13) สินเชื่อ เงินกู้ยืม ที่เหมาะสมสำหรับแรงงานนอกระบบ เพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพ เพื่อการลงทุน ควรมีหลักการและรูปแบบอย่างไร กองทุนผู้รับงานทำที่บ้าน ที่ปัจจุบันบริหารจัดการโดยกรมการจัดหางานกระทรวงแรงงาน สามารถตอบสนององวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่ ควรมีการปรับปรุงอย่างไร
- 14) ทำอย่างไรจึงจะทำให้การรวมตัวกันของแรงงานนอกระบบมีความเข้มแข็งเพื่อให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างการคุ้มครองทางสังคมสำหรับแรงงานนอกระบบที่ยั่งยืน
- 15) รัฐบาลต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งมาตรการคุ้มครองทางสังคม (ASEAN Declaration on Strengthening Social Protection)
ซึ่งรัฐบาลได้ให้สัตยาบรรณตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2556

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับแรงงานนอกระบบในภาคบริการ มีคำถาม 14 ข้อ ดังนี้

- 1) การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่ออาชีพของท่านอย่างไร ในด้านรายได้ การดำรงชีวิต ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความมั่นคงทางสังคม และคุณภาพชีวิต
- 2) ระบบสวัสดิการสังคมของรัฐที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้แก่การเปิดโอกาสให้แรงงานนอกระบบเข้าสู่การประกันสังคมตามมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สามารถช่วยให้ท่านมีหลักประกันหรือมีความมั่นคงได้จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 3) มาตรการของรัฐบาล 8 ข้อที่ออกมาเพื่อเยียวยาแรงงานนอกระบบสามารถช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจ รายได้ การดำรงชีวิต ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความมั่นคงทางสังคม และคุณภาพชีวิตของท่านได้หรือไม่ อย่างไร
- 4) ช่องทางที่รัฐบาลจัดให้มีการลงทะเบียนผ่าน www.เราไม่ทิ้งกัน.com มีความสะดวกหรือมีปัญหาอุปสรรคอะไรหรือไม่ อย่างไร

- 5) การกลั่นกรองแรงงานนอกระบบเพื่อให้ได้รับสิทธิในการเยียวยาจากรัฐได้แรงงานนอกระบบที่มีความเดือดร้อนจริงหรือไม่
- 6) การเยียวยาจากรัฐบาลด้วยเงินเดือนละ 5,000 บาทเป็นเวลา 3 เดือน ช่วยให้ท่านนำไปใช้เป็นต้นทุนในการสร้างความมั่นคงทางสังคมในระยะยาวได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- 7) แรงงานนอกระบบที่ลงทะเบียนแต่ไม่ได้รับเงินเยียวยาจากรัฐบาลจะดำเนินชีวิตให้ยู่รอดต่อไปอย่างไร
- 8) รัฐบาลต้องปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553 และ 2561 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2562 หรือกฎหมายฉบับอื่น ๆ ใดๆ อย่างไร จึงจะทำให้เกิดผลต่อการคุ้มครองทางสังคมของแรงงานนอกระบบที่ยังยืนอย่างแท้จริง
- 9) ทำอย่างไรจึงจะทำให้แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานนอกระบบของกรมคุ้มครองแรงงานนอกระบบ บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ทำแรงงานนอกระบบได้รับการคุ้มครองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน
- 10) การสร้างหลักประกันทางสุขภาพ และระบบบริการสาธารณสุขที่เหมาะสมสำหรับแรงงานนอกระบบควรเป็นอย่างไร
- 11) รัฐบาลควรจัดทำนโยบายแผนงานและงบประมาณ และงบประมาณ เพื่อการส่งเสริม พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้กับอาชีพของท่านอย่างไร
- 12) สินเชื่อ เงินกู้ยืม ที่เหมาะสมสำหรับแรงงานนอกระบบ เพื่อการพัฒนาทักษะอาชีพ เพื่อการลงทุน ควรมีหลักการและรูปแบบอย่างไร กองทุนผู้รับงานทำที่บ้าน ที่ปัจจุบันบริหารจัดการโดยกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน สามารถตอบสนององวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่ ควรมีการปรับปรุงอย่างไร
- 13) ทำอย่างไรจึงจะทำให้การรวมตัวกันของแรงงานนอกระบบมีความเข้มแข็งเพื่อให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างการคุ้มครองทางสังคมสำหรับแรงงานนอกระบบที่ยั่งยืน
- 14) รัฐบาลต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งมาตรการคุ้มครองทางสังคม (ASE

AN Declaration on Strengthening Social Protection) ซึ่งรัฐบาลได้ให้
สัตยาบรรณตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2556

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์เจาะลึกสำหรับแรงงานนอกระบบข้ามชาติในภาคบริการ
มีคำถาม 6 ข้อ ดังนี้

- 1) การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อท่านอย่างไร ใน
ด้านรายได้ การดำรงชีวิต ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความมั่นคง
ทางสังคม และคุณภาพชีวิต
- 2) ระหว่างที่ท่านทำงานอยู่ในประเทศไทย ท่านได้รับสวัสดิการ และการ
คุ้มครองทางสังคมจากรัฐบาลไทยหรือไม่ อย่างไร
- 3) เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ท่านได้รับความช่วยเหลือจาก
รัฐบาลไทยหรือไม่ อย่างไร
- 4) การสร้างหลักประกันทางสุขภาพ และระบบบริการสาธารณสุขที่
เหมาะสมสำหรับแรงงานนอกระบบข้ามชาติควรเป็นอย่างไร
- 5) รัฐบาลควรจัดทำนโยบายแผนงานและงบประมาณ เพื่อการส่งเสริม
พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้กับแรงงานนอกระบบข้ามชาติอย่างไร
- 6) รัฐบาลต้องดำเนินการอย่างไรกับแรงงานนอกระบบข้ามชาติจึงจะ
เป็นไปตามเจตนารมณ์ของปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการสร้างความ
เข้มแข็งมาตรการคุ้มครองทางสังคม

ชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์เจาะลึกนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านแรงงานนอก
ระบบ ทนายความที่เชี่ยวชาญกฎหมายแรงงาน ผู้นำสมาพันธ์แรงงานนอกระบบ และตัวแทน
กรมคุ้มครองแรงงานนอกระบบที่รับผิดชอบยุทธศาสตร์การบริหารแรงงานนอกระบบ มีคำถาม
12 ข้อ ดังนี้

- 1) ระบบสวัสดิการสังคมของรัฐที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้แก่การเปิดโอกาส
ให้แรงงานนอกระบบเข้าสู่การประกันสังคมตามมาตรา 40 ของ
พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สามารถช่วยให้แรงงานนอก
ระบบมีหลักประกันหรือมีความมั่นคงได้จริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 2) พ.ร.บ. คุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553 สามารถทำให้ผู้รับ
งานไปทำที่บ้านได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม และมีความมั่นคงในการมีงาน
ทำหรือไม่ อย่างไร
- 3) มาตรการของรัฐบาล 8 ข้อที่ออกมาเพื่อเยียวยาแรงงานนอกระบบ
สามารถช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจ รายได้ การดำรงชีวิต ความรับผิดชอบ

ต่อครอบครัว ความมั่นคงทางสังคม และคุณภาพชีวิตของแรงงาน
นอกระบบได้หรือไม่ อย่างไร

- 4) การเยียวยาจากรัฐบาลด้วยเงินเดือนละ 5,000 บาท เป็นเวลา 3
เดือน ช่วยให้แรงงานนอกระบบนำไปใช้เป็นต้นทุนในการสร้างควา
ม
ม
น
ค
ง
ทางสังคมในระยะยาวได้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- 5) รัฐบาลต้องปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติประกันสังคมฉบับที่ 4
พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553
และ 2561 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2562 หรือกฎหมาย
ฉบับอื่น ๆ อย่างไร จึงจะทำให้เกิดผลต่อการคุ้มครองทางสังคม
ของแรงงานนอกระบบที่ยังยืนอย่างแท้จริง
- 6) ทำอย่างไรจึงจะทำให้แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงาน
นอกระบบของกรมคุ้มครองแรงงานนอกระบบ บังเกิดผลในทาง
ป
ฎ
ิ
บ
ั
ติ
ที่
ทำ
แรง
งาน
นอ
กระ
บบ
ได้
รับ
การ
ค
ุ
ม
คร
อง
และ
มี
คุ
ณ
ภ
า
พ
ช
ี
ว
ิต
ที่
ดี
ขึ้น
อย่าง
ย
ั
ง
ย
ืน
- 7) การสร้างหลักประกันทางสุขภาพ และระบบบริการสาธารณสุข
ที่เหมาะสมสำหรับแรงงานนอกระบบควรเป็นอย่างไร
- 8) รัฐบาลควรจัดทำนโยบายแผนงานและงบประมาณ เพื่อการส่งเสริม
พัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้กับแรงงานนอกระบบอย่างไร
- 9) สินเชื่อ เงินกู้ยืม ที่เหมาะสมสำหรับแรงงานนอกระบบ เพื่อการ
พัฒนาทักษะอาชีพ เพื่อการลงทุน ควรมีหลักการและรูปแบบ
อย่างไร กองทุนผู้รับงานทำที่บ้าน ที่ปัจจุบันบริหารจัดการโดย
กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน สามารถตอบสนอง
วัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่ ควรมีการปรับปรุงอย่างไร
- 10) ทำอย่างไรจึงจะทำให้การรวมตัวกันของแรงงานนอกระบบมีความ
เข้มแข็งเพื่อให้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมสร้างการคุ้มครองทาง
สังคมสำหรับแรงงานนอกระบบที่ยังยืน
- 11) ระบบการคุ้มครองทางสังคมสำหรับแรงงานนอกระบบข้ามชาติ
ควรเป็นอย่างไร
- 12) รัฐบาลต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ
ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งมาตรการคุ้มครองทาง

สังคม (ASEAN Declaration on Strengthening Social Protection) ซึ่ง
รัฐบาลได้ให้สัตยาบันตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2556

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแรงงานนอกระบบที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำสหพันธ์แรงงานนอกระบบ นักวิชาการที่เชี่ยวชาญเรื่องแรงงานนอกระบบ และทนายความที่เชี่ยวชาญกฎหมายแรงงาน มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดการคุ้มครองทางสังคม และปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งมาตรการคุ้มครองทางสังคม (ASEAN Declaration on Strengthening Social Protection) และนำเสนอให้มีการปรับปรุงนโยบาย กฎหมาย และมาตรการในการคุ้มครองทางสังคมสำหรับแรงงานนอกระบบแบบยั่งยืน

3.5 แผนการดำเนินงาน

ลำดับ	กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ (เดือน)								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	จัดทำเค้าโครงและเครื่องมือการวิจัย									
2	หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC : Index of item objective congruence)									
3	ขอจริยธรรมในการวิจัย(Ethical Conduct for Research Involving Humans)									
4	จัด Focus Group กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน									
5	สัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างภาคบริการ ภาคเกษตร แรงงานข้ามชาติ ผู้นำแรงงานนอกระบบ นักวิชาการ ทนายความ และหน่วยงานรัฐ									
6	วิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำร่างรายงานการวิจัย									
7	จัด Focus Group นำเสนอร่างรายงานการวิจัย									
8	ปรับปรุงรายงานการวิจัย									
9	ส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์									

